

“Leerlingen zijn geen vat dat je moet vullen, je moet een vuur in ze ontsteken”

Creativiteitsontwikkeling hoort thuis in het hart van het onderwijs. En we moeten af van het systeemdenken. Zo kunnen we kinderen leren om probleemoplossend te werk te gaan. Een gesprek met Lodewijk Ouwens, zelfstandig adviseur op het gebied van creativiteitsontwikkeling en Mark Mieras, wetenschapsjournalist gespecialiseerd in hersenonderzoek.

Jullie wilden voor dit interview afspreken bij het beeld van Spinoza bij de Stopera in Amsterdam. Waarom?

Ouwens: “Spinoza was een echte vrijdenker. Hij bedacht in zijn eentje een universum. Je moet bijzonder creatief zijn om buiten de bestaande orde te kunnen denken of om de bestaande orde te ontrafelen en opnieuw te construeren.”

Mieras: “Bovendien is zijn manier van denken weer helemaal actueel. Spinoza stelde de mens centraal, waarbij hij niet langer ondergeschikt was aan het goddelijke systeem. Wij leven in een tijd waarin mensen opnieuw in alle sectoren ondergeschikt raken aan systemen. Artsen moeten werken volgens protocollen. Jeugdhulpverleners moeten werken volgens een programma en leraren moeten werken met methodes en toetsen.”

Waarom is het erg als mensen werken volgens een systeem?

Mieras: “Dat ze niet langer in hun kracht staan, vervolgens broddelwerk gaan afleveren en tenslotte overspannen raken. Mijn iPod kent alle tafels tot 10.000. Ook geografisch gezien doe ik in alle opzichten onder voor dat apparaat, het kan me leiden naar elk gehucht in Nederland. Wat mensen onderscheidt van systemen, is dat we flexibel en creatief zijn. Maar wat doen we in het onderwijs? We leren leerlingen de antwoorden die in het antwoordenboekje staan. Daar krijg je geen zelfvertrouwen van. Zo zullen ze nooit excelleren.”

Ouwens: “Terwijl creativiteitsontwikkeling juist thuishoort in het hart van het onderwijs. Begrijp me niet verkeerd, ik houd geen pleidooi om alle kennis te vergeten, want kennis is essentieel. Maar leerlingen worden met informatie overspoeld. Ze moeten leren om die te selecteren en te verwerken tot zinvolle kennis.”

Mieras: “Op universiteiten is een hausse aan plagiaatgevalen. Maar studenten zijn zich van geen kwaad bewust. We moeten leerlingen duidelijk zien te maken dat alleen informatie

verzamelen geen zin heeft. Je moet er zelf iets aan toevoegen. Dat is een uniek proces van creativiteit en reflectie.”

Wat moet er dan in het onderwijs veranderen?

Ouwens: “Nu leiden we Pabo-studenten op met de gedachte dat ze vooral kennis moeten overdragen. Dat wat in de boeken staat, in de hoofden van de leerlingen terecht moet komen. En dan doen we een toets, om te kijken of dat gelukt is. Dat perspectief moeten we omdraaien. Ga luisteren naar wat de leerlingen al weten en kunnen. Ga kijken waar hun talenten liggen. Sluit daar met je onderwijs op een effectieve manier bij aan.”

Mieras: “De docent speelt daarin een sleutelrol. Leerlingen zijn geen vat dat je moet vullen met kennis, je moet een vuur in ze ontsteken. Zo werkt dat in de hersenen: zonder de lust om te leren wordt het niets. De bevoegenheid van volwassenen is daarin vaak bepalend. Mijn zoon had een juf die gek was van taal, zij deed haar dictees in de vorm van gedichten. Kinderen leerden daardoor niet alleen spellen, maar ontwikkelden ook liefde voor taal. Ook ontmoette ik een aardrijkskundeleraar die fanatiek fietste en overal foto's maakte. Zijn aardrijkskundelessen gaf hij aan de hand van de foto's van zijn fietstochten. Reken maar dat die leerlingen goed worden in dat vak. Laat als leraar je betrokkenheid en bevoegenheid zien, dat onderscheidt een goede leraar. Durf jezelf centraal te stellen. Docenten in de kunstvakken zijn daar vaak in getraind. Misschien wel omdat er geen antwoordenboekjes zijn als het gaat om beeldhouwen, schilderen of zingen. Daarom moet je bij jezelf te rade gaan, wat vind ik ervan? Wat wil ik scheppen? Maar jezelf centraal stellen kun je ook als gym-, aardrijkskunde-, of biologiedocent. Bijkomend voordeel is dat je veel steviger in je vak staat en geloofwaardiger bent voor leerlingen, waardoor je minder snel overspannen raakt.”

Waarom is cultuuronderwijs volgens jullie zo belangrijk?

Mieras: "Wat je ook doet, elke discipline heeft effect in de hersenen. Dansen is goed voor het bewegingsapparaat. Beelden de kunst voor het visuele systeem. Toneelspelen werkt op het identiteitssysteem. Vooral naar het effect van muziek en schrijven is het nodige onderzoek gedaan. Zo blijkt dat leerlingen die actief met muziek in aanraking komen, beter leren luisteren. Muziek traint de hersenen om uit de intonatie van een stem emotie te halen: om de essentie uit de informatiestroom te halen dus. En terwijl de wetenschap herontdekt hoe waardevol muziek is, zie je het muziekonderwijs teloor gaan. Muziek is op veel Pabo's zo goed als verdwenen. Ervaren vakdocenten gaan met vervroegd pensioen. Terwijl actief aan muziek doen zo waardevol is."

Ouwens: "In alle disciplines is zelf aan de slag gaan essentieel. Als je een leeg vel of doek hebt, moet je je gaan afvragen hoe je daar iets op gaat verbeelden. Hoe je dat doet, vereist verbeeldingskracht, maar ook techniek, scheppingskracht. Het doet een beroep op je probleemoplossend vermogen."

Mieras: "Het mes snijdt aan meer kanten tegelijk. Als je creatief schrijft met leerlingen, leren ze ondertussen ook gewoon spellen. En ze verwerven een buitengewoon waardevol instrument om zich later psychisch staande te houden. Als je schrijft, benoem je emoties en orden je ervaringen. Dat zijn activiteiten die hersenfuncties stimuleren die een stabiliserende werking hebben op de geest. Het is geen eindterm, maar wel mooi meegenomen. Leraren realiseren zich vaak niet dat ze hun leerlingen er zo veel vaardigheden gratis bij kunnen leveren."

Ouwens: "Ik heb onderzoek gedaan naar creatief schrijven. Daaruit bleek dat van de 100 procent tijd die aan taal werd besteed, leerlingen gemiddeld maar vijf procent zelf schrijven. Terwijl je in de praktijk ziet dat leerlingen die zelf creatief leren schrijven, beter worden in begrijpend lezen, beter spellen en beter hun ideeën onder woorden kunnen brengen. Maar veel leraren slaan die oefeningen juist over, omdat ze de grote waarde ervan niet herkennen."

Waarom is die creativiteitsontwikkeling zo relevant voor de maatschappij?

Ouwens: "Onze maatschappij wordt gekenmerkt door snelle veranderingen. Kinderen en jongeren moeten snel leren schakelen. Ook later in het bedrijfsleven. Bedrijven moeten voortdurend innoveren om te overleven. Dat vraagt veel creativiteit. Neem Nokia, dat bedrijf heeft de slag gemist met de smartphones. Terwijl het een paar jaar geleden de grootste was. Creativiteit is een eis op alle niveaus en het is belangrijk om kinderen al jong te leren om creatief te werk te gaan."

Mieras: "Maar dit soort veranderingen moeten ontstaan vanuit de basis. Den Haag zal niet snel in de optocht voorop lopen. Gelukkig zie ik in het onderwijs zelf grote gretigheid om op basis van nieuwe inzichten te vernieuwen. Onder andere hersenonderzoek levert aanknopingspunten waaruit blijkt dat cultuuronderwijs en creativiteitsontwikkeling onmisbaar zijn."

Maaïke Severijnen

(foto: Gabriel Eisenmeier)

Over de geïnterviewden:

Lodewijk Ouwens is eindauteur van *Moet je doen! Kunst en Cultuur*, een multidisciplinaire methode voor het basisonderwijs. Daarnaast werkt hij als schrijftrainer en als zelfstandig adviseur op het gebied van creativiteitsontwikkeling. Hij adviseert scholen, bedrijven, maar ook gemeenten. Bovendien is hij dichter. Op 11 november wordt zijn nieuwe bundel gepresenteerd.

www.lodewijkouwens.nl

Mark Mieras is wetenschapsjournalist onder andere voor de Volkskrant, gespecialiseerd in hersenonderzoek. Hij schreef de boeken *Ben ik dat?* (wat hersenonderzoek vertelt over onszelf) en *Liefde* (wat hersenonderzoek onthult over de klik, de kus en al het andere). Voor Kunstfactor schreef hij *De waarde van schrijven. Effecten van creatief schrijven op gezondheid en welzijn* en voor het Jeugdcultuurfonds: *Wat muziek doet met kindhersen*. Daarnaast geeft hij lezingen, presentaties, schrijft artikelen en is regelmatig op tv en radio te horen en zien. www.mieras.nl

MEER INFORMATIE

Culturele onderwijstentoonstelling (COT):

Mark Mieras en Lodewijk Ouwens zijn beiden sprekers op de Culturele Onderwijstentoonstelling (COT) 25 januari 2012 te Ede. De dag wordt georganiseerd voor interne cultuurcoördinatoren van het Primair Onderwijs en het thema is creativiteit. Er is een gevarieerd programma met workshops, lezingen, voorstellingen en praktijkvoorbeelden waaruit bezoekers hun eigen keuze kunnen maken. Ook is er ruimte om ervaringen uit te wisselen met vakgenoten en te netwerken tijdens de lunch en op de informatiemarkt van cultuuraanbieders. 1 november start de voorinschrijving met korting.

www.cultuurcoordinator.nl

of vanaf 1 november op de speciale website: www.cot2012.nl

Meer weten over *Moet je doen! Kunst en Cultuur*, de publicaties van Mieras en de COT?: www.cultuurplein.nl/creativiteitsontwikkeling

